

culture with appropriate world outlook, moral, aesthetic instructions and life directions, devoted to the chosen profession. The conditions, which secure effectiveness of upbringing personality of the future tutor of children of pre-school age according to the modern dimensions, have been singled out.

Key words: *professional preparation, tutor of children of pre-school age, educational process, educational system, development of educational system, system approach, conditions of upbringing of the tutor's personality.*

УДК 371.13:373.211:371.71
ББК 74.1р

Аліна Циплюк

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Розглянуто деякі аспекти проблеми підготовки майбутніх вихователів до створення здоров'язбережувального середовища у дошкільному навчальному закладі. Акцентується увага на аналізі теоретичних підвалин дослідження через розкриття змістової сутності понять “готовність”, “підготовка”, “здоров'язбережувальна діяльність”.

Ключові слова: *підготовка, готовність, здоров'я, здоров'язбережувальна діяльність, здоров'язбережувальне середовище, майбутній педагог-вихователь.*

Постановка наукової проблеми та її значення. В умовах катастрофічного зростання захворюваності населення нашої країни здоров'я стає найголовнішим показником безпеки та життєздатності української нації. У вирішенні зазначеної проблеми провідна роль належить освіті, зокрема її первинній ланці – дошкільній, яка на законодавчому рівні визнана фундаментом сучасної системи безперервної освіти, а головне її завдання полягає у “створенні здоров'язбережувального середовища у кожному дитячому садку, формуванні здорової особистості”. При цьому орієнтація українського суспільства на демократичні принципи, реорганізація системи дошкільної освіти зумовлюють необхідність змін і в системі підготовки фахівців дошкільної освіти. На це, зокрема, спрямована Державна національна програма “Освіта. Україна ХХІ століття”, що передбачає перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, здатних забезпечувати становлення й розвиток фізично та морально здорової особистості дошкільника. Це зумовлює посилення вимог до професійної підготовки вихователя – організатора життєдіяльності, успішного розвитку дитини в дошкільні роки, створення безпечних умов для її фізичного, психічного та соціального благополуччя.

Аналіз досліджень (К. Ангеловські, В. Беспалько, І. Бех, А. Бойко, Н. Дамська, І. Зязюн, Н. Кічук, Р. Пріма, А. Столяр, Р. Скульський, М. Шкіль) засвідчує активний інтерес науковців до проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів. Привертають увагу дослідження підготовки вчителів у працях зарубіжних учених, зокрема Дж. Брауна, К. Картера, К. Кларка, К. Левіна, Г. Сайкса, Л. Шульмана та ін.

Підготовка фахівців дошкільної освіти висвітлена в працях Г. Беленької, О. Богініч, Т. Жаровцевої, Н. Левінець, М. Машовець та ін.

Предметом наукових розвідок є проблеми використання здоров'язбережувальних технологій у системі освіти (Т. Бойченко, Н. Денисенко, В. Єфімова,

М. Лук'янченко, А. Мітяєва, М. Смірнов, М. Степанова, Л. Тихомірова, І. Чупаха та ін.). Питанням охорони, збереження і зміцнення здоров'я дошкільників присвячені роботи Т. Андрющенко, О. Богініч, Р. Валецької, Е. Вільчковського, Н. Денисенко, О. Дубогай, Л. Лохвицької, З. Плохій, Н. Семенової, В. Якимович та ін.

Водночас слід зазначити, що проблема підготовки майбутнього педагога-вихователя до створення здоров'язбережувального середовища потребує ґрунтовного вивчення.

Тому метою статті є розкриття деяких теоретичних аспектів проблеми підготовки майбутнього вихователя до створення здоров'язбережувального середовища у дошкільному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу.

Передусім слід звернути увагу на сутність базових понять досліджуваної проблеми, зокрема, “підготовка” та “готовність”, що засвідчує необхідність розкриття їх дефініцій.

Насамперед відзначимо, що у педагогічних дослідженнях існують різні підходи до визначення поняття “підготовка”. Так, деякі вчені поняття “підготовка” ототожнюють із готовністю до професійної діяльності (Н. Костіна), інші дослідники (Т. Гущина, Л. Григоренко, Г. Троцько) вважають, що підготовка включає в себе формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Щодо поняття – “готовність”, то воно визначається як “стан і властивість готового” [3, с. 388]. В українсько-російському психологічному словнику готовність трактується як “активно-дієвий стан особистості, установка на певну поведінку, змобілізованість сил на виконання завдання” [10, с. 57]. Додамо також, що у психологічному словнику поняття “готовність до дії” розглядається в декількох аспектах: як озброєність людини необхідними для успішного виконання дії знаннями, вміннями, навичками і як згода на виконання будь-яких дій [9, с. 112].

Л. Аболін розглядає готовність як первинну, фундаментальну вихідну умову успішного виконання діяльності будь-якої складності. В. Уліч стверджує, що за своєю суттю готовність є мірою мобілізації внутрішніх ресурсів людини з метою найбільш ефективного вирішення певних завдань. А. Линенко визначає готовність як цілісне стійке утворення, що мобілізує особистість на включення в професійну діяльність [7].

Більшість радянських учених (В. Алаторцев, А. Ганюшкін, М. Левітов, А. Пуні, Ю. Юрасов та ін.) трактують готовність як особливий, оптимальний тимчасовий психічний стан. Так, М. Левітов розрізняє тривалу готовність, яка може бути розглянута як придатність або непридатність людини до виконання роботи, так і готовність, як тимчасовий стан, який поділяється на підвищену, звичайну і низьку готовність [5]. При цьому до внутрішніх і зовнішніх умов, що впливають на готовність, відносять: зміст завдань, труднощі в їх розв'язанні, новизну, обставини діяльності, мотивацію, оцінку ймовірності досягнення і власної підготовленості, попередні нервово-психічні стани і стани здоров'я, особистий досвід мобілізації сил при вирішенні завдань, уміння контролювати і регулювати рівень свого стану готовності.

Є. Романова розглядає готовність до професійної діяльності на двох рівнях: загальну генералізовану особистісну готовність та “спеціальну” професійну готовність і трактує це поняття як своєрідний синтез психологічних феноменів та понять на різних рівнях становлення професіонала [8].

Поняття “готовність”, на думку С. Максименка, є цілеспрямованим вираженням особистості, що містить її переконання, погляди, мотиви, почуття, вольові та

інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, настанови [6]. Така готовність досягається в процесі моральної, психологічної та професійної підготовки і є результатом різнобічного розвитку особистості з урахуванням вимог, зумовлених особливостями професійної діяльності.

Грунтуючись на дослідженнях Н. Матюхіної, можна визначати готовність до професійної діяльності як психічний стан, який автор поділяє на операційну готовність, функціональну готовність і особистісну готовність.

В. Шадриковим готовність розглядається як передумова успішного виконання професійних обов'язків, як вибіркова активність, що настроює особистість на майбутню професійну діяльність, а також як регулятор цієї діяльності [12].

Конструктивно вважаємо позицію Є. Рапацевич, згідно якої професійна готовність фахівця – це інтегративна особистісна якість і передумова ефективної професійної діяльності після закінчення вищого навчального закладу, вирішальна умова його швидкої професійної адаптації, подальшого професійного вдосконалювання й підвищення кваліфікації. Професійна готовність допомагає молодому фахівцеві успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання [8]. Професійна ж підготовка розглядається науковцями (Є. Рапацевич, Н. Хридіна) як процес оволодіння знаннями, уміння й навичками, що дозволяють людині виконувати роботу в певній діяльності. При цьому, як слушно відзначають автори, професійна підготовка має за мету прискорене набуття тими хто навчається навичок, необхідних для виконання певної роботи або групи робіт, і може не супроводжуватися підвищенням освітнього рівня [8, с. 18].

Є. Белозерцев, А. Гонєєв, А. Пашков та ін. під професійною підготовкою розуміють опанування майбутнім фахівцем необхідною сумою знань, умінь і навичок [7, с. 11]. Ю. Бабанський, В. Беспалько, В. Краєвський, В. Сластьонін, Л. Подимова та ін. розглядають професійну підготовку як керований процес, що є основою формування готовності до професійної діяльності, апріорно вважаючи, що цей процес ініційовано й організовано навчальним закладом.

Як бачимо, професійна готовність майбутніх фахівців розглядається в єдності й у взаємозв'язку із професійною підготовкою. Ці категорії є взаємозумовленими та взаємодоповнюючими. При цьому, поняття “підготовка”, збагачує поняття “готовність”, і вказує на процес, що веде до стану готовності – результату навчання.

Слід відзначити, що показником ефективності підготовки майбутнього педагога до професійної діяльності є його професійна компетентність. Формування окремих складових професійної компетентності педагога відображено у дослідженнях Г. Беленької, А. Богущ, Н. Денисенко, Н. Гавриш, Е. Карпової, О. Кононко, Н. Лисенко, Н. Ничкало, Т. Поніманської, Л. Хоружої. “Компетентність” визначається як підготовленість і реалізована здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків повсякденної діяльності [11].

Аналіз стандартів вищої професійної освіти показує, що однією із значущих загальнокультурних компетенцій випускника вишу є його готовність до здоров'язбережувальної діяльності, як по відношенню до себе самого, так і по відношенню до оточуючих [4].

Суттєвим також є те, що освітній процес у ВНЗ завдяки своїм особливостям (безперервності, системності, послідовності, практико-орієнтованості) володіє значним потенціалом щодо підготовки студентів до здоров'язбережувальної діяльності. Крім того, юнацький вік, на який в основному припадає період професійного навчання у виші, на думку низки вчених (В. Бароненко, Б. Вульф, В.

А. Харькіна та ін.), є найбільш сензитивним для розвитку професійно значущих якостей, що визначають успішність даного виду діяльності у майбутніх фахівців.

Крізь призму вище зазначеного нам видається за необхідне виокремити такі основні положення щодо підготовки студентів до здоров'язбережувальної діяльності:

1. У процесі підготовки до здоров'язбережувальної діяльності необхідно використовувати такі педагогічні принципи: наступності, послідовності, систематичності [2], комплексності, залучення всіх суб'єктів до процесу формування готовності до здоров'язбережувальної діяльності (студенти, викладачі, керівники практики від установи та ін.).
2. Підготовка до здоров'язбережувальної діяльності студентів ВНЗ має здійснюватися в процесі їх повного залучення до даного виду діяльності протягом усього періоду навчання.
3. Означений процес повинен відбуватися при наявності здоров'язбережувального середовища у вузі, що включає екологічний, інформаційний та соціально-психологічний компоненти [1, с. 5].
4. Основний акцент при виборі методів підготовки до здоров'язбережувальної діяльності повинен бути зроблений на активні методи навчання (ділові та навчальні ігри, дискусії, кейс-метод, проблемне навчання, мозковий штурм, фокус-група), а також на педагогічну практику.

Зауважимо, підготовка майбутніх педагогів до здоров'язбережувальної діяльності у ДНЗ, є однією зі складових професійної компетентності вихователя. Означений аспект професіоналізму в педагогічній теорії та практиці особливо не виділяється. Проте без такої підготовки педагогів процес створення у дошкільному закладі здоров'язбережувального середовища унеможлиблюється. Відтак, підготовка вихователя до здоров'язбережувальної діяльності, зокрема до створення здоров'язбережувального середовища, є вагомою складовою частиною професійної підготовки. За період навчання у ВНЗ необхідно забезпечити не лише інформованість студентів в галузі здоров'язбереження, але й сформувати ціннісні орієнтири, відповідальне ставлення до власного здоров'я та здоров'я вихованців, активізувати та вдосконалити практичну, професійну здоров'язбережувальну діяльність.

Отже, можна стверджувати, що спеціально організовані процеси навчання, виховання і розвитку особистості у вищому навчальному закладі повинні забезпечити підготовку вихователів до професійної здоров'язбережувальної діяльності, по-перше, через засвоєння змісту нормативних навчальних дисциплін у руслі спеціалізації фахівця; по-друге, завдяки міжпредметній спрямованості і зв'язку змісту навчальних дисциплін; по-третє, через організацію навчального процесу, що має сприяти формуванню мотивації до майбутньої професійної діяльності та професійно важливих рис і якостей особистості.

1. Артюхина А. И. Образовательная среда высшего учебного заведения как педагогический феномен : монографія / А. И. Артюхина. – Волгоград : изд-во ВолГМУ, 2006. – 237 с.
2. Байлук В. В. Человечествознание : в 5 кн. – Книга пятая : Принципы и методы воспитания и самовоспитания студентов : монографія / В. В. Байлук; ГОУ ВПО “Урал. гос. пед. унт”. – Екатеринбург, 2007. – Ч.1. – 246 с.
3. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка / В. И. Даль ; ред. К. В. Виноградова. – Т. 1 : А–З. – М. : Русский язык, 1978. – 699 с.
4. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010101 Дошкільне виховання (ГСВОУ–03) – [Чинний від 2003-22-08]. – К., 2006. – 258 с.
5. Левитов Н. Д. О психологических состояниях человека / Н. Д. Левитов – М., 1964. – С. 103–142.

6. Максименко С.Д. Психологія в соціологічній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури: навчальний посібник / С.Д. Максименко. – К. : Наукова думка, 1999. – 216.
7. Педагогика профессионального образования: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.П. Белозерцев, А.Д. Гонеев, А.Г. Пашков и др.; под ред. В.А. Сластенина.— М. : Издательский центр “Академия”, 2004. – 368 с
8. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич – Мн. : “Соврем. Слово”, 2005. – 720 с.
9. Психологический словарь / В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. – М. : Педагогика – Пресс, 1996. – 440 с.
10. Психология: словарь / [под ред. В. В. Абраменко, В. С. Аванесова, Н. С. Агамова и др.]. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с
11. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Бельська Ганна Володимирівна; Ін-т пробл. виховання НАПН України. – К., 2012. – 38 с.
12. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека / В.Д. Шадриков. – М. : Логос, 1996. – 320 с.

The problem of preparation of future educators is considered in the article . It was found the concepts “readiness”, “preparation” and “health preserving activity”.

Key words: *preparation, readiness, health, health preserving activity, health preserving environment, future pre-school educator.*